

הסופר והפרנס - לדמותם של שני ראשים

גליון זה של הבטאון התורני "בית יוסף שאול" מוקדש לזכרם של שני אישים דגולים שנתימנו מהם שנה זו, שתי אישיות שונות זו מזו כמעט מן הקצה אל הקצה, הן במהותם הן באורח חייהם הן בתכונותיהם ומדותיהם. ובכל זאת שני אלה שהיו גדולים, כל אחד במקצוע שלו – "זה מתגאה בעולמו וזה מתגאה בעולמו" – הקסימו זה את זה עד שנוצר ביניהם קשר אמיץ, ומתוך ידידות מוזרה זו יצא תיקון ושיפור היסטורי לעולם החינוך התורני, מארה"ב ועד למדינת ישראל, מדרדקי השונים א"ב ועד לאברכים מצוינים בכולל עליון של ישיבתנו הק' ומוסדות התורה הכא והתם. "זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו." ואחד מגדולי בעלי התוס', רבנו אפרים, פירש: "זה ספ"ר – סופרים פרנסים ראשים, ר"ת ספר; שהראה לו הקב"ה דור דור ודורשיו, דור דור ופרנסיו, דור דור וראשיו" (ראה "פירושי התורה לבעלי התוספות", עמ' קע"ב). שני ראשים היו אלה, האחד הסופר הראשי, והשני הפרנס הראשי – וכל אחד שימש בתפקידו ללא התמנות רשמית אבל בהסכמה אוניברסאלית של כל הציבור המגוון של ישיבתנו.

מו"ר הגאון האדיר רבי יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל, יליד ליטא ומצאצאי בית בריסק המפורסם, היה ה"סופר" הגדול של דורנו שהאציל מרוחו ומתורתו על אלפי תלמידיו ושומעי שיעוריו ואשר הודות להשראתו גידל שני דורות של רבנים ור"מים ובעלי בתים ת"ח. תפס ללא עוררין את המקום בראש הפסגה של התורה והחכמה בתולדות ישיבתנו מאז הוסדה, ומצודתו פרוסה על פני כל העולם היהודי עד שכמעט לא נמצא אדם מן הישוב שהיה יכול לפקפק בגאונותו וכושר הסברתו. ביצר יסודות הקהילה של שומרי מצוה ולומדי תורה ביבשת זו, ואלפים ורבבות סרו למשמעתו והמונים צפפו לשמוע לקח מפיו – ואף אלה שהיו רחוקים מעולם התורה והמסורה קירבם ברב חכמתו וחין אישיותו והם כיבדוהו כאוצר בלום של היהדות האותנטית. היה בשבילנו הסופר, ראש לכל הסופרים.

ר' יוסף שאול גרוס ז"ל, יליד למברג הגליצאית, התנכר כבר בילדותו ממסורת היהדות. היה בנקאי מוצלח אף טרם פרצה מלחמת העולם השנייה. כל כולו היה נתון במסחר ובעסקים, בעל כשרון אדיר ונדיר בכל ענפי המשק ברחבי העולם, ואשר כל רז פיננסי לא אנס לו.

במקרה טראגי שלא היה יכול לחזות מראש, הוא ואשתו המנוחה השאירו בן קטן בפולניה כאשר סיירו בארה"ב ודוקא אז פרצה המלחמה והתינוק נחטף על ידי הרוצחים המנאצים ימ"ש ונעלם. חוייה מזעזעת זו הפכה אותו מבעל צדקה ממוצע לגדול התורמים למוסדות התורה בתקופתנו ולראש התומכים בחינוך תורני בעולמנו. מן הסייט הנורא נולד הסיוע הגדול בתולדות הישיבות באמריקה. אדם מסובך היה מר גרוס – רגזן ובעל חן, תקיף ורך הלב, מחושב ואימפולסיבי גם יחד. מי שהיה חצי מתבולל הפך להיות הפרנס הראשי ללימוד התורה בעידננו הסוער, ושימש כדגם חי לאמידים אחרים לעשות כמוהו, וכך נתן תאוצה עצומה להחזקת החינוך בארה"ב ובא"י.

מר גרוס ראה ב"הרב" את הדמות האותנטית של היהדות התורתית, דמות גאונית יורדת לשיתין, והעריץ גדלותו בכל שערי התורה והחכמה – והתהדר בקירבה שגילה לו הרב. והרב הליטאי שיבח את הבנקאי הגליצאי כגאון ממולח בכל נבכי העולם הפיננסי, אשר ברב תבונתו זכה להכיר שרק בכח התורה ולימודה אפשר לקהילה היהודית להתבצר ולהציל יהודי זמננו, שרידי השואה האיומה, מטמיעה טוטאלית ח"ו בסביבה הגויית של המערב הדמוקרטי.

נקודה זו היא שגישרה וקישרה ואיחדה שתי דמויות נפלאות אלה. האחד שאב ממעינות התורה, והשני – ממעינות הנפט. האחד ליטש גאונותו בהוויות אביו ורבא, ברמב"ם ורמב"ן, בדרך סבו הגאון רבי חיים הלוי זצ"ל, והשני הרבה להתחכם בכל מכמני המשק המסובך והרויח הון תועפות במידה מפליאה. האחד שלט כשר התורה והחינוך, והשני – כשר האוצר והצדקה. ומבין שניהם יצא פורקן ותשועה לעם ישראל בכל אתר ואתר.

הפרנס הרגיש שההשגחה העליונה הכשירה אותו לשנות פני המציאות הדלה והמרה בכח עושרו, אולם לא הבחין איך להגיע למבוקשו. והסופר הכיר בו את הכלי המתאים להרמת קרן התורה בעולם והדריך והכוין אותו לקראת משימה אצילה זאת.

ואחד מ"סיפורי ההצלחה" של שיתוף-הפעולה של שני הראשים האלה היה תמיכתו הענקית של מר גרוס בישיבת רבנו יצחק אלחנן, תמיכה שהגיעה לשיאה בהוסדו של הכולל העליון ע"ש ר' יוסף שאול גרוס מטעם ישיבת רבנו יצחק אלחנן.

הרבה הרבה שנים פעלו בצוותא הסופר והפרנס והצליחו להרבות סופרים ולפרנסם, להרביץ תורה במידה היסטורית. ותוך שנה אחת החזירו השניים את נשמותיהם לאביהם שבשמים.

כדאי והגון שגליון היוצא מטעם הכולל העליון ע"ש מר גרוס, תלמידים שנתגדלו על ברכי שיטתו המיוחדת והסגולית של מרן הרב, יוקדש לזכרם של שני הענקים האלה, ענק הרוח וענק הצדקה, הראש לסופרים והראש לפרנסים. תוכן הגליון הזה – תורת הרב בהלכות סת"ם. ואי לזאת, יאות לנו, תלמידיו ותלמידי תלמידיו של הרב אשר יצקו מים על ידו קרוב ליוכל שנים, ואשר נהנו מתמיכתו ואדיבותו של מר גרוס, לזכור ולהזכיר מה שאדם הראשון צפה מראש – "זה ספר תולדות אדם, סופרים פרנסים, ראשים".

על ידי חידושי התורה המתפרסמים בחוברת זו נזכה כולנו – הר"מים וראשי הכוללים, האברכים והתלמידים – להביע תודתנו מעמקי הלב ולהנציח דמויותיהם של שני הראשים האלה.